

25.7.2016

ARVIOITA BREXIT-ÄÄNESTYKSESTÄ JA SEN SEURAUKSIA

Kuukausi on kulunut Yhdistyneen kuningaskunnan Brexit -äänestyksestä. Mitkä ovat äänestyksen seuraukset ja miten tilanne vaikuttaa Euroopan energia- ja ilmastopolitiikkaan. Vain yksi asia on varmaa: kaikki tästä eteenpäin on vielä epävarmaa. Kuitenkin vuosien 2018/19 taitteessa juuri ennen eurovaaleja 45 vuoden yhteiselon jälkeen Yhdistyneen kuningaskunnan ero EU:sta näyttää hyvin todennäköiseltä, mutta ei suinkaan varmalta.

Eron taloudellisia vaikutuksia on arvioitu useissa eri lähteissä. Yleinen näkemys on, että Brexit vaikuttaa sekä Britannian että EU:n talouteen negatiivisesti. EU-kriittiset ryhmät todistelevat toista. Paljon luonnollisesti riippuu myös eroneuvottelujen lopputuloksesta, jossa EU:lla ja briteillä on varmasti yhteinen intressi talouden näkökulmasta.

Kvantitatiivisia arvioita talousvaikutuksista pidemmällä aikavälillä on turha esittää, ja niitä on myös jälkikäteen mahdotonta pitävästi todentaa, koska talouteen vaikuttaa niin moni muukin asia kuin se, onko EU:ssa 27 vai 28 jäsenmaata. Seuraavassa taloutta käsitellään vain vähäisesti ja tilastoihin perustuen. Arviossa keskitytään Brexitin syntyyn ja seurauksiin yleisesti sekä politiikan lohkona erikseen energiaan ja ilmastoon.

Mitä tapahtui äänestyksessä?

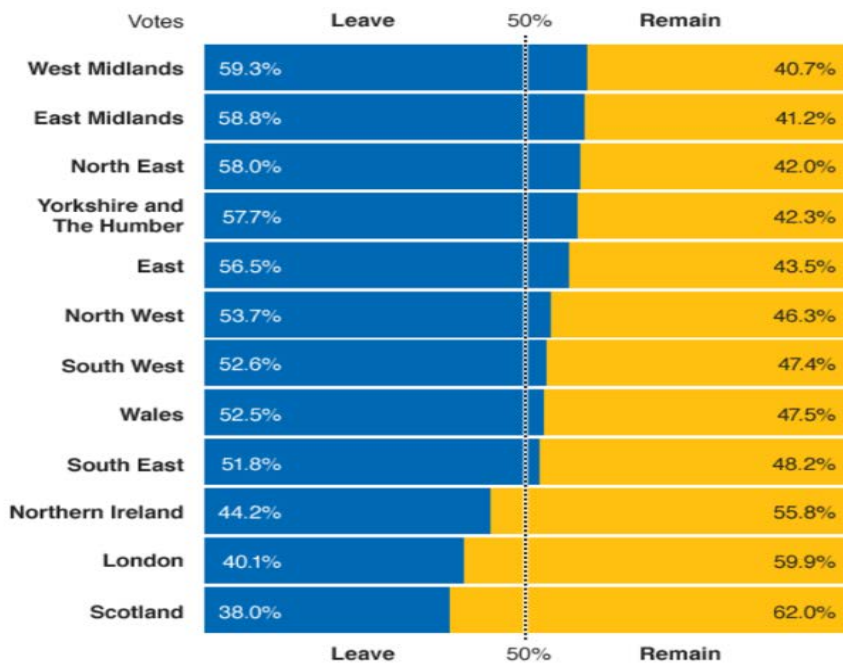
Torstaina juuri juhannuksen alla Yhdistynyt kuningaskunta, UK päätti kansanäänestyksellä, pysykö se EU:ssa vai eroaako siitä. UK käsittää Ison-Britannian (Englanti, Wales, Skotlanti), Pohjois-Irlannin ja muutamat merentakaiset alueet.

Eron puolesta äänestäneet voittivat äänin 52 % - 48 %.

Äänestysaktiivisuus oli 72 %, mikä on korkein sitten vuoden 1992 UK:n parlamenttivaalien. Vertailun vuoksi mainittakoon, että Euroopan parlamenttivaalien 2014 äänestysprosentti oli UK:ssa 36 %.

Englanti ja Wales äänestivät eron puolesta (Leave 52,5 %), kun taas Skotlanti puolestaan oli eroa vastaan (62 % Remain). Sinänsä nurinkurista että nationalistit ovat pysymisen puolesta, mikä osoittaa todellisen argumentin äänestysuurnilla. Myös Pohjois-Irlanti oli eroa vastaan (56 % Remain).

Ennen vaaleja "EU:ssa pysymisen puolesta" -uskoa vahvisti erityisesti se, että useat keskeiset vaikuttajatavat vakuuttivat EU:ssa pysymisen tärkeyttä. EU-jäsenyyden puolesta olivat brittiparlamentin jäsenistä 70 prosenttia, lähes kaikki suuret yritykset, Lontoon kaupunki (the City), ammattiyhdistysliike, sotavoimat sekä tiede- ja taideyhteisö.

Brittien äänestystulos alueittain.

Maahanmuuttovastaisuus oli keskeinen vaaliteema, vaikka Cameron neuvotteli EU:n kanssa mm. mahdollisuuden rajoittaa maahanmuuttajien työhön perustuvaa sosiaaliturvaa. Useimmat britit eivät kuitenkaan ole maahanmuuttovastaisia ja Lontoo on yksi kosmopoliittisimpia kaupunkeja koko maailmassa. Sitä vastoin vanhoilla "syvillä" teollisuusalueilla koetaan, että maahanmuuttajat vievät työpaikat ja laskevat palkat. Tällöin on helppoa syyttää EU:ta eikä oman maan politiikkaa. Tämä lienee keskeinen syy vaalitulokseen ja myös äänestysaktiivisuuteen.

Toinen tärkeä syy EU-vastaisuuteen on finanssikriisi, joka on UK:ssa laitettu EU:n syyksi. Se aiheutti paljon työttömyyttä ja EU-vastainen liike käytti sitä taitavasti hyväkseen vaalikamppailussa. Tosiasiassa UK selvisi finanssikriisistä monia muita EU-maita paremmin. Euroalueeseen kuuluvien maiden velkakriisit, jättityöttömyys sekä kyvyttömyys tehdä rakenteellisia uudistuksia ovat kuitenkin lisänneet brittien epäluuloja.

Lisäksi brittejä risoo ehkä enemmänkin tunnetasolla ainakin kolme seikkaa:

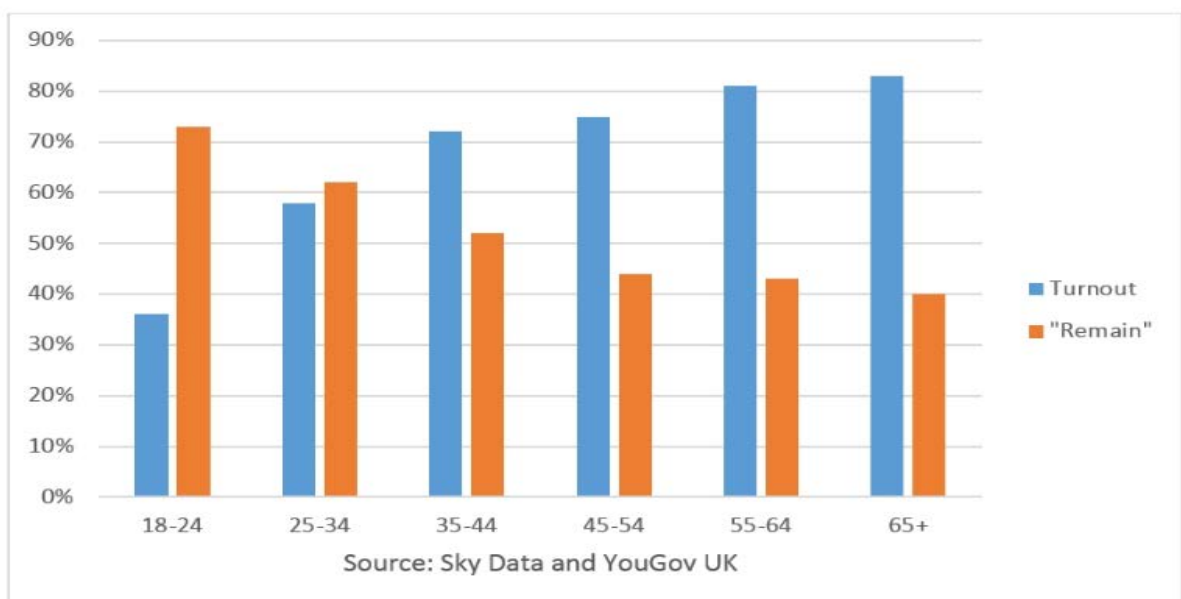
- Se on saari manner-Euroopan ulkopuolelle ja kokee olonsa jotenkin yksinäiseksi osana Eurooppaa, ja kanaali suojaa sitä kaikelta EU-pahalta. Vahvana sotilasmahtina se katsoo usein mieluummin Atlantin yli kuin pätkäilee Euroopan ongelmia.
- Entinen imperiumi ei hevin niele muiden käskyjä ja korostaa mielellään olevansa erilainen kuin muut EU-maat. Jo vuonna 1944 Yhdysvaltain ulkoministeri Edward Stettinius totesi, että britit eivät viihdy kerhossa, jota eivät itse johda. Tässä on vähän samanlaista geneihin pesiytynyttä ajattelua kuin nyky-Venäjäillä – suurvalta kerran, suurvalta aina.
- Keskeinen ongelma briteille on myös, että he liittyivät Ranskan ja Saksan

johtamaan yhteisöön myöhään. Britit karsastavat sitä, että unioni voi päättää myös sitä koskevasta lainsäädännöstä.

Historia ja nykypäivä eivät kuitenkaan tue näitä argumentteja, vaan pikemminkin päinvastoin:

- Manner-Euroopan poliittinen kuuhunta on aina ylittänyt kanaalin, olipa kyse Espanjan perimyssodista tai 1900-luvun maailmansodista.
- UK:n vaikutusvalta on yhä sen maantieteellistä kokoa suurempi; se on YK:n turvallisuusneuvoston pysyvä jäsenmaa ja korostaa mielellään erityissuhdettaan Yhdysvaltoihin. EU:n jäsenenä UK lisää nimenomaan EU:n turvallisuus- ja ulkopoliittista uskottavuutta, ei niinkään taloudellista painoarvoa.
- UK itse jättäytyi vuonna 1957 Roomassa allekirjoitetun Euroopan talousyhteisön perustamissopimuksen ulkopuolelle, mutta tavoitteli yhteisön jäsenyyttä turhaan jo kuuden vuoden kuluttua. Ehkä sekin kovertaa vielä vanhempien ihmisten muistissa. Maa liittyi tai hyväksyttiin Euroopan talousyhteisöön lopulta öljykriisin vuonna 1973. Se onnistui saamaan jäsenmaksuunsa alennuksen ja jäämään ajan mittaan monen EU-maita velvoittavan sopimuksen ulkopuolelle.

Tavalliset kansalaiset ovat äänestyksen jälkeen ymmärtäneet tuloksen vaikutuksia heidän jokapäiväiseen elämäänsä. Remain-puolen kannattajat joko luottivat liikaa voittoonsa tai sitten eivät tajunneet kampanjoinnissaan viedä päätöksen vaikutuksia tavallisen ihmisen tasolle. Puhuttiin aivan liikaa kansantalouden ja yritysten ongelmista, kun olisi pitänyt puhua Espanjassa asuvista eläkeläispaluumuuttajista, Easy Jet –yhtiön poistumisesta Euroopan markkinoilta, tuontitavaroiden kallistumisesta, matkustamisen ja työn saannin vaikeuksista manner-Euroopassa, jne. Lobbailu on taitolaji ja argumentit on oltava kohdallaan, omien etujen korostaminen on huono lähtökohta.

Äänestysaktiivisuus (sininen) ja EU:ssa pysymisen puolesta äänestäneiden osuus (oranssi) eri ikäryhmissä.

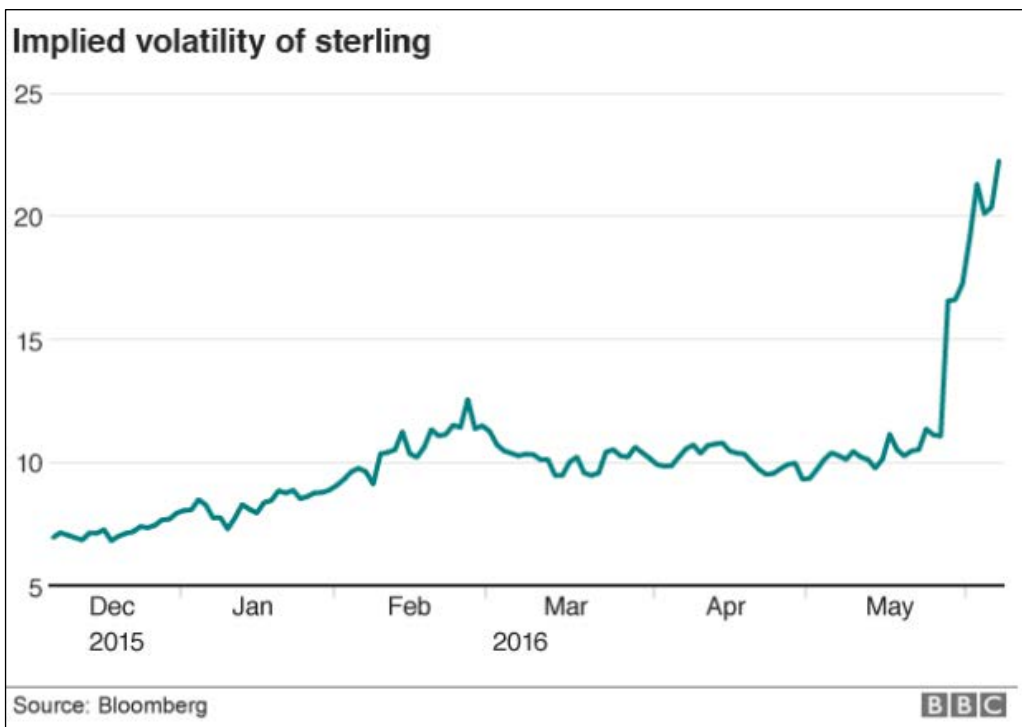
Murheellisinta äänestyksessä oli, että alle 30-vuotiaat äänestivät vahvasti EU:ssa pysymisen puolesta, ovensuukyselyjen mukaan yli 70 prosenttia oli puolesta. Eläkeläiset puolestaan olivat selkeästi eron puolella. Nuorimpien joukossa äänestysaktiivisuus oli vain runsaat 35 prosenttia, mikä ilmeisesti kertoo siitä, että usko poliittiseen päätöksentekoon on murentunut nuorten keskuudessa. Vasta yli 35-vuotiaat yltyvät keskimääräisen äänestysaktiivisuuden tasolle. Jos nuoret olisivat äänestäneet 70 prosentin aktiivisuudella, olisi tulos ollut EU:ssa pysymisen puolesta.

Mitä tapahtuu äänestyksen jälkeen?

Vaalien tulos yllätti varmasti useimmat, mitä kuvaa muun muassa se, että eropäätökseen ei ollut mitenkään varauduttu Isossa-Britanniassa eikä EU:n pääkonttorissa Brysselissä. Nyt on meneillään yleinen ihmettely ja nokittelu. UK:ssa keskeiset kampanjoijat eroavat, kuten Remain-puolen pääministeri David Cameron ja Leave-puolen Lontoon entinen pormestari Boris Johnson ja MEP Nigel Farage. Johnson päätti olla pyrkimättä Cameronin seuraajaksi pääministeriksi ja Farage erosi EU-äärikriittisen UKIP-puolueen johdosta, mutta päätti jatkaa räyhäämistään Euroopan parlamentissa. EU-myönteinen brittilehdistö kirjoittaa asian muodossa "rotat jättävät uppoavan laivan". Lievästi sanoen UK:n poliittinen tilanne on täysin sekaisin, ja vahvemmin sanoen kriisissä, jota ei ole koettu sotien jälkeisessä historiassa. Poliittinen sekametelisoppa onkin Brexit-äänestyksen ensimmäinen konkreettinen seuraus nopeiden markkinareaktioiden ohella.

EU-maissa pörssinotkahduksen jälkeen talous näyttää palautuvan vanhalle uralleen, mutta UK:ssa tilanne on heikompi. Punnan kurssi syöksyi alas, samoin pörssi. Myös Lontoo keskeisenä globaalina markkinapaikkana sai ainakin tuntuva kolauksen. Äänestyspäivänä 23.6. eurolla sai 0,77 puntaa ja 22.7. eurolla saa 0,84 puntaa. Ennen äänestystä punnan kauppa dollaria vastaan vilkastui huomattavasti, kun haluttiin vähentää äänestykseen liittyvää valuuttariskiä. Lontoon pörssi lähti äänestyspäivän jälkeisestä aamusta noin yhdeksän prosentin syöksyyn. Pankkiosakkeet kärsivät pahimmillaan jopa 30 prosentin laskusta. Helsingissäkin osakkeet syöksyivät 8 prosenttia juhannuksen jälkeisenä maanantaiaamuna. Myös muualla maailmassa EU:n ulkopuolella Brexit aiheutti reilun kurssipudotuksen.

Näin jyrkkä lasku osoittaa lähinnä sen, että rahoitusmarkkinat eivät kerta kaikkiaan uskoneet Brexitin toteutumiseen edes äänestystorstaina. Normaalisti tällainen olisi ulosmitattu kurssissa jo etukäteen ainakin äänestysviikon aikana.

Punnan kurssikehitys äänestyksen alla ja sen jälkeen sekä punnan kaupan volyyymi dollaria vastaan ennen äänestystä.

Konservatiivipuolueen johtajan ja pääministerin David Cameronin seuraajaksi valittiin heinäkuussa 2016 sisäministeri Theresa May. Hän oli EU:ssa pysymisen puolesta mutta ei toiminut aktiivisesti kampanjassa. Hänen vahvin vastaehdokas oli myös Brexit-äidiksi kutsuttu energiainisteri Andrea Leadsom, joka ei pärjännyt kisassa ja luopui ehdokkuudestaan. Siis sotkun korjaajaksi pääsee EU-myönteinen lady, ehkä jopa rautarouva II.

Theresa Maylla on tiettyjä etuja tässä tilanteessa: Hänellä on vahva "oma" kannattajakunta, hän ei ole ollut perinteisissä politiikan sisäpiireissä ja hän on tiukka mutta reilu. Parhaiten ehkä luonnetta kuitenkin kuvaa se että hän,

huolimatta nykytekniikan mahdollisuuksista, lähettää edelleen laajasti käsikirjoitettuja postikortteja.

May otti Brexit-liikkeen johtohahmon Boris Johnsonin uudeksi ulkoministerikseen. Valtiovarainministerinä aloittaa Philip Hammond, joka toimi väistyneen pääministerin David Cameronin hallituksen ulkoministerinä. Hammond on arvioinut, että Brexit-neuvottelut voivat kestää jopa kuusi vuotta. Kuitenkin nimityksensä jälkeen hän on kiirehtinyt neuvotteluita.

Koko äänestyskierre alkoi David Cameronin UK:n parlamenttivaalien 2015 alla antamasta vaalilupauksesta järjestää ratkaiseva kansanäänestys EU-jäsenyydestä viimeistään vuonna 2017 ja sitä ennen neuvotella uudet ehdot UK:n jäsenyydelle. Neuvottelutuloksella ei liene ollut mitään vaikutusta äänestystulokseen, vaan sillä lähinnä mitattiin kuinka paljon muut EU-maat ovat valmiita tulemaan brittejä vastaan.

Yhdistyneen kuningaskunnan parlamenttivaalit 2015 järjestettiin toukokuussa 2015. Vaaleissa valittiin 650 edustajaa parlamentin alahuoneeseen. Istuvan pääministerin David Cameronin johtama konservatiivipuolue otti selvän vaalivoiton, ja konservatiivit saivat ensimmäisen enemmistönsä sitten vuoden 1992 vaalien, 331 paikkaa 650:sta. Cameronista tuli Ison-Britannian toinen pääministeri sitten vuoden 1900, joka on onnistunut kasvattamaan puolueensa paikkamäärää ensimmäisen pääministerikautensa jälkeen. Työväenpuolue menetti 26 paikkaa ja sai alhaisimman edustajamäärän sitten vuoden 1987 vaalien. Työväenpuolueen tappiota pahensi Skotlannin kansallisuuspuolueen (SNP) nousu. SNP voitti 56 paikkaa Skotlannin 59 paikasta, joista aiemmin suurin osa oli ollut työväenpuolueen varmoja paikkoja. EU-kriittinen UKIP sai kolmanneksi eniten ääniä, mutta enemmistövaalitavan vuoksi vain yhden paikan. Äänestysaktiivisuus oli 66 %.

Cameronin vaalivoiton varmisti lupaus EU-kansanäänestyksestä ja useiden mielessä ajatus siitä, että se on ainut keino pitkään aikaan päästä eroon EU:n ikeestä. Tuskin EU:ssa pysymisen kannattajat siirtyivät tukemaan konservatiiveja äänestyksen vuoksi, vaan ratkaisevassa asemassa olivat nimenomaan eron puolesta olevat. Vaalilupaus oli niin painava, että Cameron piti siitä kiinni. Ainut keino päästä lupauksesta eroon on erota pääministerin tehtävästä ja sen hän heti tekikin. Tällöin erosta päättäminen ja sen toteuttaminen jää uuden pääministerin harteille.

Skotlannissa järjestetään hyvin todennäköisesti uusi kansanäänestys, ja mitä todennäköisimmin nationalistit voittavat sen, koska he haluavat osoittaa, ettei Englanti päättä heidän EU-jäsenyydestään.

Millainen on eroprosessi ja syntykö se ylipäänsä?

Lissabonin sopimuksen artiklan 50 mukainen eroprosessi käynnistyy virallisella eropyynnöllä. Sitä ennen elämän pitäisi jatkua likimain ennallaan EU:n

instituutioissa, mikä ei kuitenkaan näytä pitävän paikkansa ainakaan täydellisesti.

Artiklan 50 nyt relevantit kohdat ovat seuraavat:

- 1. Jäsenvaltio voi valtiosääntönsä asettamien vaatimusten mukaisesti päättää erota unionista.*
- 2. Jäsenvaltio, joka päättää erota, ilmoittaa aikomuksestaan Eurooppa-neuvostolle. Unioni neuvottelee ja tekee kyseisen jäsenvaltion kanssa sopimuksen eroamiseen sovellettavista yksityiskohtaisista määräyksistä Eurooppa-neuvoston antamien suuntaviivojen perusteella ja ottaen huomioon puitteet, jotka sääntelevät kyseisen valtion myöhempiä suhteita unioniin. Kyseinen sopimus neuvotellaan Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 218 artiklan 3 kohdan mukaisesti. Sen tekee unionin puolesta neuvosto, joka tekee ratkaisunsa määräenemmistöllä Euroopan parlamentin hyväksynnän saatuaan.*
- 3. Perussopimuksia lakataan soveltamasta asianomaiseen jäsenvaltioon sinä päivänä, jona erosopimus tulee voimaan tai, jollei sopimusta ole, kahden vuoden kuluttua 2 kohdassa tarkoitettua ilmoituksesta, jollei Eurooppa-neuvosto yhteisymmärryksessä asianomaisen jäsenvaltion kanssa päättä yksimielisesti pidentää tätä määräaika.*
- 4. Sovellettaessa 2 ja 3 kohtaa eroavaa jäsenvaltiota edustava Eurooppa-neuvoston ja neuvoston jäsen ei osallistu kyseistä jäsenvaltiota koskevan asian käsittelyyn eikä sitä koskevien päätösten tekemiseen Eurooppa-neuvostossa tai neuvostossa.*

Virallisen eropyynnön antaminen jää Cameronin seuraajan, Theresa Mayn huoleksi. Hänen tuoreen ilmoituksen mukaan eropyynnön antaminen siirtyy ensi vuoden alkupuolelle. Sen jälkeen on 2 vuotta aikaa neuvotella ja sopia eroon liittyvistä kysymyksistä EU27 kanssa. Sinä aikana UK:n on noudatettava EU-lainsäädäntöä, mutta se ei saa osallistua EU:n päätöksentekoon. Hidastelua eropyynnön antamiselle hän perustelee sillä, että eroneuvotteluihin valmistautuminen vaatii oman aikansa.

Jos Yhdistynyt kuningaskunta kääntäisi takkinsa asiassa, se ei olisi ainutlaatuinen tapahtuma. Mielenmuutosta puoltavat äänestyksen jälkeen ainakin briteille valjenneet eron haittapuolet sekä Skotlannin nationalistien aktiivisuus ja mahdollinen kansanäänestys siellä.

Euroopan unionin jäsenmaat allekirjoittivat Lissabonin sopimuksen joulukuussa 2007. Sen jälkeen sopimus hyväksyttiin jokaisessa jäsenvaltiossa niiden omien perustuslaillisten säännösten mukaisesti. Suomessa eduskunta hyväksyi sopimuksen kesäkuussa 2008 äänin 151–27.

Irlanti järjesti sopimuksen hyväksymisestä ainoana jäsenmaana kansanäänestyksen. Sopimus hylättiin Irlannissa kesäkuussa 2008 äänin 53 % vastaan, 47 % puolesta. EU-maat eivät halunneet luopua pitkään valmistellusta sopimuksesta, vaan ryhtyivät etsimään yhdessä ratkaisua tilanteeseen. Kesäkuun 2009 Eurooppa-neuvostossa sovittiin oikeudellisista takeista, jotka koskivat veropolitiikkaa, oikeutta elämään, koulutusta ja perhettä sekä Irlannin perinteistä sotilaallisen puolueettomuuden politiikkaa. Nämä olivat Irlannin kansan huolenaiheita. Tämä päätelmien liitteeksi lisätty päätös oli Lissabonin

sopimuksen mukainen, eikä vaatinut sopimuksen uutta ratifiointikierrosta muissa jäsenvaltioissa. Lisäksi annettiin julistus työntekijöiden oikeuksista, sosiaalipolitiikasta ja muista kysymyksistä. Siis pelkkä liite sopimukseen riitti.

Irlanti järjesti uuden kansanäänestyksen Lissabonin sopimuksesta lokakuussa 2009. Siinä sopimus hyväksyttiin äänin 67 % puolesta, 33 % vastaan. Lissabonin sopimus astui voimaan joulukuussa 2009.

Ainakin teoriassa myös Yhdistyneen kuningaskunnan kanssa sopivat pikkumyönnytykset ovat edelleen mahdollisia, vaikka EU:n instituutiot aivan oikein haluavat pitää tiukan linjan. UK:lle annettavat lisämyönnytykset johtaisivat loputtomaan suohon muiden maiden kanssa, ellei kysymys ole aivan maaspesifisestä asiasta, mitä esimerkiksi ihmisten liikkumisen vapaus tai pakolaiskysymys ei ole.

Saarivaltiot ovat perinteisesti hankalia ehkä Maltaa lukuun ottamatta. Suomen hallinnolle Ahvenanmaa aiheuttaa harmaita hiuksia silloin tällöin. Pienen saaren pieni virka- ja päätöksentekokoneisto on ymmärrettävä selitys, mutta UK:ssa ja Irlannissa syytä pitää hakea muualta.

Euroopan komissio ja parlamentti ja esimerkiksi Ranska ovat kiirehtineet eropyynnön antoa, jotta epävarma tilanne ei jatkuisi pitkään ja neuvottelut erosta käynnistyisivät viipymättä. Toisaalta, esimerkiksi Merkel on sanonut ymmärtävänsä, että britit haluavat valmistella ensin neuvottelutavoitteensa. Se antaa myös EU:lle aikaa valmistautua neuvotteluihin ja sotkee vähemmän kuluva vaalikautta.

Ainakin nyt siltä, että brittien päätös siirtää eropyynnön antaminen vuoteen 2017 pitää. Samalla se antaa briteille aikalisän miettiä, mitä ovat oikein päättäneet. Jo nyt on lehdistössä ja muissakin papereissa alettu enenevästi puhua "neuvoa antavasta" kansanäänestyksestä hallitusta sitovan äänestyksen sijaan. Kaikki on vielä mahdollista.

Ainakin teoriassa on mahdollista, että EU antaa vielä joitakin lisämyönnytyksiä briteille ja sitä seuraisi Irlannin esimerkin mukaisesti uusi kansanäänestys. Jos silloinkin Leave-puoli voittaa, tulisi eropyyntö välittömästi, joten neuvotteluaikataululle toisen äänestyksen merkitys olisi vähäinen. Toisaalta uusintaäänestys ei liene mahdoton myöskään kesken eroneuvotteluprosessin.

Kuitenkin eropyyntö näyttää selkeästi todennäköisimmältä vaihtoehdolta. Ei myöskään tarvitse olla mikään ajatusten lukija, kun ymmärtää että joidenkin jäsenmaiden johto on tyytyväinen kun briteistä päästään eroon. Jatkossa he eivät ole mukana EU:n päätöksenteossa, mutta osallistuvat ehkä jonkinlaisen mukautetun Norjan mallin tms. mukaan EU:n toimintaan ja ehkä myös maksavat siitä ilosta.

Kaikkein epätodennäköisin on vaihtoehto, jossa britit käpertyisivät oman saarensa huomaan jonkinlaiseen kilpikonnapuolustukseen täysin muun Euroopan

ulkopuolelle. Muun muassa kauppaan liittyvä sopimusviidakko on järkevintä kaikkien kannalta ratkaista EU:n kanssa, ei kunkin maan kanssa erikseen.

Miten ero vaikuttaa EU-instituutioihin ja vapaaseen liikkumiseen?

Euroopan komissio

Taloudellisesta vakaudesta, rahoituspalveluista ja pääomamarkkinaunionista vastaava brittikomissaari Jonathan Hill ilmoitti eroavansa komissaarin tehtävästä Brexit-äänestyksen jälkeen. Ero astui voimaan 15.7. Hänen tehtävät otti hoidettavakseen ainakin tässä vaiheessa eurosta vastaava latvialainen varapuheenjohtaja Valdis Dombrovskis. Päätös ei ole linjassa puheenjohtaja Junckerin ajatuksesta komission rakenteesta, jossa varapuheenjohtajilla ei ole omaa pääosastoa, vaan he toimivat komission pääsihteeristön kanssa. Nykyinen komissio jatkaa tehtävässään vielä kolme vuotta, joten järjestely ei ole pysyvä. Eroneuvottelujen loppuun saakka britit nimeävät uuden komissaarin. Heidän esitys virkaan on Julian King, nykyinen Ranskan suurlähettiläs. Samalla saattaa olla, että komissaarien salkkuja jonkin verran kierrätetään.

Hillin lähtö ei sinänsä vaikuta komission työhön, eikä linjauksiin. Komissio toimii "pää ja ääni" periaatteella, eikä jäsenmaan koolla ole tai ei ainakaan pitäisi olla merkitystä komission työssä.

Sen sijaan itse Brexit-päätös saattaa jonkin verran vaikuttaa komission loppukauden työhön ja annettaviin esityksiin. Yhtäältä ei haluta antaa esityksiä, jotka vaikeuttaisivat Brexit-neuvotteluita, ja toisaalta nyt ei haluta ärsyttää muita EU-kriittisiä maita.

Euroopan parlamentti

Yhdistyneellä kuningaskunnalla on 73 jäsentä parlamentissa eli lähes 10 prosenttia parlamentin 751 jäsenestä. He jakautuvat ryhmittäin seuraavasti, sulkeissa ryhmän nykyinen koko koko:

- Vapauden ja suoran demokratian Eurooppa (EFDD)	22 (46)
- Euroopan konservatiivit ja reformistit (ECR)	21 (74)
- Euroopan parlamentin sosialistit ja demokraatit (S&D)	20 (189)
- Vihreät/Euroopan vapaa allianssi (Greens/EFA)	6 (70)
- Euroopan liberaalidemokraattien liitto (ALDE)	1 (70)
- Euroopan yhtyneen vasemmiston konferraatio(GUE/NGL)	1 (52)
- Kansakuntien ja vapauden Eurooppa (ENF)	1 (39)
- Ryhmien ulkopuolella (NI)	1 (16)
- Euroopan kansanpuolue (EPP)	0 (215)

Matemaattisesti voidaan arvioida, että suurin voittaja on EPP-ryhmä, jonka painoarvo selkeästi kasvaa brittien jäädessä päätöksenteon ulkopuolelle. Samanaikaisesti toiseksi suurin S&D-ryhmän menettää 20 jäsentä. Vihreät ovat myös häviäjiä. Kuitenkin suurimman tappion kärsivät EU-kriittinen ECR (perussuomalaisen ryhmä) ja EU-äärikriittinen EFDD, joka menettää yhtä vaille

puolet jäsenistään. Samalla EFDD:n jäsenmaiden määrä tippuu seitsemään, eikä sillä ole varaa menettää enää yhtään maata, koska ryhmän muodostaminen edellyttää jäseniä 7 maasta. Poliittisille loikkareille asetelma on herkullinen.

Kun neuvottelut on saatettu loppuun, parlamentin kausi on päättymässä ja on todennäköistä, että tällä kaudella parlamentin kokoa ei kasvateta 27 jäljellä jäävästä jäsenmaasta. Seuraavissa vaaleissa 2019 EU27 parlamentti saa 73 lisää paikkaa, jotta perussopimuksessa sovittu maksimipaikkamäärä 751 täyttyy. Laskentakaava on monimutkainen, mutta Suomi saa ilmeisesti vain yhden paikan lisää.

Lienee selvää, että suuren EU-kriittisen joukon poistuminen parlamentista tekee parlamentin työn yhtenäisemmäksi ja varmaan parlamentaarikkojen kannalta miellyttävämmäksi. Parlamentin tasapainon muuttuminen vaikuttaa erilailla eri asioihin. Muun muassa kaikkea vastaan äänestävä EFDD on ollut hyödyllinen joissakin asioissa teollisuuden näkövinkkelistä. Kuitenkin EU-kriittisten ryhmien pienenemisellä on kokonaisuutena positiivinen vaikutus EU:n toimintaan ja päätöksiin.

Eurooppa-neuvosto ja EU:n neuvosto

Eurooppa-neuvoston ja Euroopan unionin neuvoston työssä ja päätöksenteossa brittien lähtö näkyy ehdottomasti selkeimmin.

EU:n neuvostossa normaaliin lainsäädäntömenettelyyn sovelletaan perussopimuksen (Lissabonin sopimus) mukaan määräenemmistön mukaista päätöksentekoa, jossa enemmistön saavuttamiseen vaaditaan 55 prosenttia jäsenvaltioista ja 65 prosenttia unionin väestöstä.

Jäsenvaltioiden vähintään 55 prosentin osalta UK:n poistuminen tarkoittaa sitä, että 15 jäsenmaan sijaan tarvitaan jatkossa esitysten hyväksymiseen 14 jäsenmaan kannatus.

Vähän yli 500 miljoonan kansalaisen EU:sta brittien poistuminen tarkoittaa väestön vähenemistä 64 miljoonalla ihmisellä eli lähes 13 prosenttia kansalaisista poistuu EU:sta. Väestömäärän suhteen siis muut isot maat saavat tästä selkeän hyödyn asioissa, joissa britit ovat neuvoston valtalinjaa vastaan. Pienille jäsenmaille etu on suhteellisesti vähäisempi.

Eurooppa-neuvostossa päätökset tehdään yksimielisesti ja kokkien väheneminen varmasti useimmissa asioissa helpottaa päätöksentekoa. Toisaalta esimerkiksi Puolan painoarvo kasvaa ja se voi olla hankalampi joissakin asioissa ilman brittejä. Ranskan ja Saksan yhteistyön painoarvo ei ainakaan vähene brittien poistumisen myötä. Yleisesti isojen maiden painoarvo neuvostossa kasvaa, ne ottavat itselleen sen, minkä britit antavat pois.

Konkreettisesti neuvostossa brittien ero näkyy jo ensi vuonna, kun UK luopui neuvoston puheenjohtajuudestaan syksyllä 2017. Aukon paikkaaminen jää muiden EU-maiden huoleksi.

Muut elimet

Britit menettävät kiintiöpaikkansa kaikissa EU-elimissä, kuten EU:n tuomioistuimessa ja Euroopan tilintarkastustuomioistuimessa.

Luonnollisesti Ison-Britannian keskuspankin pääjohtaja ei enää osallistu Euroopan keskuspankin yleisneuvoston kokouksiin muuten kuin mahdollisesti kutsuttuna vieraana asioiden niin vaatiessa.

Virkamiehet EU:ssa

Selvää on, että sopivalla aikataululla kaikki EU:n brittivirkamiehet vaihdetaan EU-maiden kansalaisiksi. Korkeat virat vaihtuvat ilmeisesti heti eron astuttua voimaan tai jo ennen sitä.

Tästä on jo nyt seurannut ruuhkaa brittivirkamiesten kaksoiskansalaisuuden hakujonossa. Varmaan yleisimmin haetaan Belgian kansalaisuutta, mutta esimerkiksi Irlannin kansalaisuus saattaa olla mutkattomampi vaihtoehto.

Briteistä on paljon päteviä ja ahkeria virkamiehiä töissä Brysselissä ja muissa EU-kaupungeissa. Heidän poistuminen on selkeä ja hankalasti paikattava menetys EU:lle.

Työntekijät ja asukkaat muissa EU-maissa

Muissa EU-maissa asuu ja on töissä miljoonia brittejä. Heidän elämänsä vaikeutuu olennaisesti, ja erityisesti jos ihmisten vapaan liikkumisen periaate ei vastavuoroisesti toteudu.

Paljon riippuu eroprosessin neuvottelutuloksesta. Pahimmillaan britit joutuvat hakemaan työlupaa EU-maissa ja vastavuoroisesti UK:ssa työskentelevät ulkomaalaiset hakevat työlupaa UK:ssa. Uusi pääministeri Theresa May on sanonut, ettei anna takeita EU-kansalaisten mahdollisuudesta jäädä töihin Isoon-Britanniaan eron jälkeen.

Englanti kokouskielenä

Jokaisella jäsenmaalla on oikeus ilmoittaa yksi virallinen kieli. EU:lla on nyt 24 virallista kieltä. Englanti on vain Yhdistyneen kuningaskunnan virallinen kieli. Malta ja Irlanti ovat ilmoittaneet omat kielensä virallisiksi kieliksi. Kielellä on vahva kansallisen itsetunnon painoarvo, minkä vuoksi kielikysymys otetaan hyvin vakavasti Brysselissä.

On selvää, että englanti jatkaa kokouksien kielenä. Pitää vain ratkaista, miten asia tyylikkäästi hoidetaan. Kielistä säätävää asetusta voitaneen muuttaa niin, että englanti on edelleen virallinen kieli, vaikka se ei ole minkään maan virallinen

kieli. Toisaalta Irlanti voi muuttaa virallisen kielensä iirin englanniksi. Iiriä ei taida edes suuri osa irlantilaisista osata. Malta tuskin luopuu omasta kielestään. Kieliasetuksen muuttaminen vaatii neuvostossa yksimielisyyden.

Energialla on ja on ollut keskeinen rooli Euroopan yhteisössä

Euroopan jälleenrakentamista hidasti energiapula. Ennen sotaa hiilen osuus energiasta oli noin 90 prosenttia, joten hiilen tuotantoa ja jakelua hoitava yhteiselin oli tarpeen ja Euroopan hiiliyhteisö (ECO) perustettiin jo keväällä 1945. Tärkeimmät hiilikentät ECO:n alueella olivat Britanniassa ja Ranskassa sekä Yhdysvalloissa. Ruhrin alue Saksassa oli Ison-Britannian joukkojen miehittävä, ja alueen hiilikaivokset olivat huonossa kunnossa. Puola liittyi erillissopimuksella ECO:hon 1946, mutta Neuvostoliitto oli miehittänyt Puolan ja otti suurimman osan puolalaisesta hiilestä omaan käyttöönsä. Euroopalle ainut vaihtoehto oli ostaa hiiltä Yhdysvalloista.

Suursota oli vähentänyt maailmankauppaa ratkaisevasti, ja sen oli korvannut protektionismi. Länsi-Euroopan taloudellisen uudelleenjärjestelyn keskeinen ajatus olikin purkaa kaupan esteitä talouskasvun takaamiseksi. Britannian sodanaikainen pääministeri Winston Churchill esitti jo syksyllä 1946 ajatuksen "Euroopan Yhdysvalloista" ja sotien ehkäisemisestä. Aloite johti Euroopan neuvoston luomiseen vuonna 1949.

Ranskan ulkoministeriön virkamies Jean Monnet ehdotti, että Saksan ja Ranskan hiili- ja teräsvarannot saatettaisiin ylikansallisen hallinnon alaisuuteen, jolloin näiden entisten vihollismaiden edut yhtyisivät: Saksalla riitti hiiltä, Ranskalla taas rautaa. Tätä varten perustettavan järjestön tuli olla Monnet'n mukaan kaikille Euroopan valtioille avoin.

Euroopan hiili- ja teräsyhteisön (ECSC) perustajat olivat Ranska, Italia, Länsi-Saksa, Alankomaat, Belgia ja Luxemburg. Yhteisön luomisesta teki virallisen esityksen Ranskan ulkoministeri Robert Schuman toukokuussa 1950, ja perustamissopimus allekirjoitettiin Pariisissa huhtikuussa 1951.

Työväenpuolueen johtama Iso-Britannia jäi yhteisön ulkopuolelle, koska se katsoi pärjäävänsä paremmin ilman manner-Euroopan sotkeutumista sen asioihin, vaikka arvostettu Churchill oli tosiasiassa yksi keskeisistä aloitteen tekijöistä Euroopan yhtenäisyyden alkuaikoina.

Jääminen hiili- ja teräsyhteisön ulkopuolelle maksoi Isolle-Britannialle yli 20 vuotta eurooppalaisen yhteistyön ulkopuolella. Tunnetasolla Normandian maihinnousu ja sen jälkeen raskaita tappioita vaatineet hyökkäykset Saksaa vastaan luonnollisesti yhdistivät sen väkevästi Pohjois-Amerikkaan ja yhteistyö sen kanssa oli ja on edelleen luonnollista.

Energia- ja ilmastopolitiikka

Seuraavassa on esitetty joitakin ajatuksia eropäätöksen mahdollisista vaikutuksista tai sen vaikuttamattomuudesta energia- ja ilmastopolitiikkaan

EU:ssa ja UK:ssa. Ylipäänsä Brexitin vaikutusten arviointi politiikan eri lohkoihin on vielä arpapeliä. Lopputulokseksi voidaan arvailla esimerkiksi jonkinlaista Norjan ja Sveitsin mallin sekoitusta tai sitten jotakin muuta. Norjan mallissa iso ongelma on, että maa maksaa jäsenmaksua; briteille jäsenmaksu taas on myrkkyä.

Perussopimus ja Brexit

Jos energia- ja ilmastopolitiikkaa tarkastelee aivan perussopimustasolla (Lissabonin sopimus), ei pitäisi tapahtua suuria muutoksia. Britit ja muut EU-maat päättävät edelleen omasta energiantuotannostaan ja energiapaletistaan. Toiseksi, verot ovat käytännössä kansallisessa päätäntävällässä, koska niiden hyväksyminen vaatii yksimielisyyden neuvostossa. Kolmanneksi, edelleen edistetään markkinoiden toimivuutta, energian toimitusvarmuutta, uusiutuvia energialähteitä ja energiatehokkuutta.

Perussopimus edellyttää myös edistämään verkkojen yhteen liittämistä. Briteillä on nyt PCI-infrastruktuurihankkeiden (Projects of Common Interest) listalla noin 15 hanketta, jotka saisivat EU-rahaa. Jäädessään ulos EU:sta nämä projektit ovat vähintäänkin vaakalaudalla, koska EU edellyttää, että hankkeella on merkittävä markkinavaikutus vähintään kahdessa EU-maassa.

Brysselissä aika yleinen käsitys energiapolitiikan osalta onkin, että brittien erotessa on vain kaksi todellista häviäjää, Iso-Britannia itse ja Irlanti saarivaltiona sen takana. Britit luonnollisesti menettävät mahdollisuuden osallistua politiikan valmisteluun, jossa Irlanti puolestaan on mukana. Brexit ja eroneuvotteluiden aika on brittien energia- ja cleantech-teollisuudelle on tuntuva takaisku ja epävarmuuden tuoja.

Yleisesti ehkä keskeisin seuraus Isossa-Britanniassa on nyt alkuvaiheessa lisääntynyt epävarmuus energia-alan yritysten keskuudessa ja ylipäänsä teollisuudessa. Konservatiivien joukossa on ollut myös painetta jäädä ulos EU:n säättämistä ilmastotavoitteista. Ajatusta saattavat myös useat yritykset tukea, ja neuvottelujen aikana paine kompensoida teollisuudelle sen Brexit-menetyksiä on nimenomaan konservatiivien joukossa merkittävä. Investointien kannalta kuitenkin vuosien ajan jatkuva epävarmuus on hallaa.

Sitoutuminen päästökaupan ulkopuoliseen ilmastotavoitteeseen

Komissio antoi heinäkuun 20. päivä ilmastopakettin, jonka keskeinen osa on päästökaupan ulkopuolisten toimijoiden kansallinen taakanjako. Siihen kuuluvat suurina toimijoina liikenne, lämmitys, maatalous ja jätehuolto sekä osa teollisuudesta. Kyseistä esitystä ei tehty uusiksi, vaan UK on siinä mukana kuin mitään ei olisi tapahtunut. Tämä antaa joitakin viitteitä komission ajattelutavasta seuraavalle runsaalle kahdelle vuodelle.

UK:lle esitetty tavoite on päästökaupan ulkopuolisten päästöjen vähentäminen 37 prosentilla vuoden 2005 tasosta vuoteen 2030 mennessä. EU:n

kokonaistavoite on 30 prosenttia ja Suomen 39 prosenttia. Ainakaan tässä asiassa komissio ei tullut vastaan UK:ta. Puhtaassa BKT/capita laskelmassa UK:n osuus olisi ollut 36 prosenttia. Kun eri maissa ja myös UK:ssa lasketaan tavoitteen taloudellisia ja muita vaikutuksia, sataa se suoraan jäsenyyden vastustajien laariin ja lisää painetta jäädä kansallisen taakanjaon ulkopuolelle, jos se vain on mahdollista.

Jos britit päättävät jäädä kansallisen taakanjaon ulkopuolelle, komissio ja EU:n instituutiot tuskin lähtevät nostamaan muiden maiden tavoitteita. EU pyrkii selviämään mahdollisimman pienin vaurioin brittien erosta. Erilaiset prosenttipyöritykset tai yhdelle isolle maalle annettava lisäprosentti tässä asiassa olisi ikävästi muihin maihin näkyvä seuraus Brexitistä.

Ainakin brittien mukaan he sitoutuvat myös jatkossa Euroopassa toteutettavaan energia- ja ilmastopolitiikkaan. Ehkä ensimmäinen koetinkivi onkin päästökaupan ulkopuolisen sektorin kansallisen taakanjaon hyväksyminen. Eroneuvottelujen aikana päätös on ymmärtääkseni "ota tai jätä". Heidän 37 prosentin tavoite voi laskea vain, jos kaikkien rikkaiden maiden kohdalla tehdään joku liike alaspäin.

Sitoutuminen päästökauppaan

Parhaillaan on menossa myös päästökaupan uudelleen järjestely vuosille 2021-2030. Jos britit jäisivät päästökaupan ulkopuolelle eroneuvotteluissa, ylätasolla asia olisi ilmeisesti varsin helposti toteutettavissa. Brittien EU ETS-päästöt vähennettäisiin koko potista ja muut jatkaisit vanhaan malliin tavoitteena 43 prosentin vähennys vuosina 2005-2030, tai mahdollisesti luku vähän korjattuna suuntaan tai toiseen. Sen sijaan, mitä tapahtuu brittiyritysten jo ostamille ja omistamille päästöoikeuksille, onkin vaikeampi kysymys. Kaikkein kuitenkin löytyy jokin ratkaisu.

Kuitenkin on äärimmäisen epätodennäköistä, että britit jäisivät päästökaupan ulkopuolelle eroneuvotteluissa. Tässäkin asiassa voidaan spekuloida, että energiavaltaisesta vientiteollisuudesta tulee eron myötä kova paine Brittihallitusta kohtaan vähentää sen rasituksia Brexitin aiheuttaman haitan kompensoimiseksi, ja silloin luonnollisesti päästökauppa on yksi mahdollisuus.

Energiamarkkinat

Sähkömarkkinoita ajatellen Iso-Britannia on erillinen saari, eikä erolla pitäisi olla kovin suurta vaikutusta Manner-Eurooppaan. Kaasumarkkinoiden kohdalla tilanne on jonkin verran toinen. Britit on kaasuntuottaja ja se on integroitunut eurooppalaisiin markkinoihin. Tässä kuitenkin jonkinlainen Norjan mallin kaltainen ratkaisu lienee todennäköinen, joka perustuu kaupallisiin, ei poliittisiin sopimuksiin.

Jotta britit voivat osallistua muun Euroopan energiamarkkinoihin, on sen myös hyväksyttävä EU-lainsäädäntö. Tämän vuoksi briteille varmasti on tärkeää säilyttää hyvä yhteys ENTSO-E:n, ENTSO-G:n ja ACERin työhön.

Energiaverotus

Energiaverotuksessa britit ovat aina olleet hankalia EU:ssa. Heille kelpaa vain heidän oma monimutkainen veromalli. Brittien poisjäänti avaa hieman mahdollisuuksia yhtenäistää EU:n energiaverotusta. Kuitenkin veroasioissa vaaditaan yksimielisyys neuvostossa, ja tuskin tämän takia mitään merkittävää liikahdusta tapahtuu. Tosin suuret päästöjen leikkausvaatimukset liikenteelle ja lämmitykselle saattavat lisätä painetta jonkinlaiseen tukien ja verojen harmonisointiin EU-tasolla ensi vuosikymmenellä.

Ydinvoima

Ydinvoiman kohdalla voidaan myös spekuloida. Iso-Britannia on vahva ydinvoimavaltio, joka jatkaa sen rakentamista. Eron jälkeen se voisi aikalailla vapaasti jatkaa omaa ydinvoimapolitiikkaansa, kun EU:n suunnasta tulee kasvavia paineita erityisesti Saksasta. Ranskalaisten ja saksalaisten mukaan eropäätös ei vaikuta Hinkley Point C –ydinvoimaprojektiin mitenkään. Kuitenkin jo nyt Briteissä spekuloidaan, miten uusi Mayn johtama hallitus suhtautuu ydinvoimaan.

Euratom-sopimuksen kohdalla tilanne on mielenkiintoinen. Jokainen EU:n jäsenmaa on automaattisesti myös Euratomin jäsen, ja sopimuksessa ei ole eropykälää kuten on Lissabonin sopimuksessa, joskin jäsenmaan erotessa EU:sta se automaattisesti eroaa myös Euratomista. Euratomia pidetään ydinvoimaa edistävänä organisaationa yleisesti. UK:n eron myötä esimerkiksi Saksassa on esitetty, että tilanne voisi muuttua ja se voisi erota Euratom-sopimuksesta sen mitenkään vaikuttamatta EU-jäsenyyteen. Euratomin sihteeristössä Luxemburgissa ollaan luonnollisesti vähintäänkin huolissaan tulevaisuudesta.